

Disszertációjának terjedelme a ma érvényes szabvány szerint meghaladja az 1000 oldalt. A mű négy kötetből áll. A bevezetésben evangélikus szempontból ad kiegészítést Csomasz Tóth Kálmán: *A református gyülekezeti éneklés* (Bp. 1950) című kötetéhez. A disszertáció első kötetében az 1805 és 1911 között megjelent (dunántúli, debreceni, nyfregyházi, szarvasi és békéscsabai) énekeskönyveket ismerteti. A második kötet énekelemzéseket tartalmaz, míg a harmadik az 1911-es énekeskönyv anyagát tárgyalja. A negyedik kötetben adattár és az énekszerzők életrajzának összefoglalása található.

Disszertációját többek között volt soproni tanára, Sólyom Jenő professzor is méltatta, a himnológiával foglalkozó szakemberek, doktorandusok pedig ma is rendszeresen olvassák.

Tiszteletbeli doktorrá avatását, melyet a kapolcsi gyülekezet és a Nyugati-Dunántúli Egyházkerület püspöke indítványozott, Trajtler Gábor szakvéleménye alapján az Evangélikus Hittudományi Egyetem doktori és habilitációs tanácsa egyhangúlag javasolja.

Finta Gergely
(megjelent az *Evangélikus Élet* május 5-i számában)

„Közel van az Úr mindenkihez, aki hűséggel hívja őt” (Zsolt 145,18)

Személyes vallomás Weltler Jenőről halálának tizedik évfordulóján

Kedves testvéreim, örömmel és boldogsággal szívemben teszek vallomást előtetek Weltler Jenőről, a Lutheránia karnagyáról, mert szerettem őt. Szerettem gyermeki odaadással, fiúi rajongással, őszintén és önfeledten.

Nem csupán emberi tulajdonságaiért, hanem mert mindnyájunknál közelebb tudhatta magát Istenhez. Mert tudta, hogy az ember megismeréséből, egyéni céljainak kiteljesítéséből semmi sem következik, de az Isten megismerésének jutalma a teljesség. Mert Isten gyermekének és teremtményének tartotta magát, akinek védelemre és rejtkehelyre van szüksége. Ez a rejtkehely számára a lutheri teológia és az evangélikus egyházunk tanításához való tántoríthatatlan ragaszkodás volt. Mert őszönösen érezte, a hűség a legnagyobb erő. Mintha szívének legrejtettebb titka ez lett volna: a te hűséged megtartott téged. Hűséges csak az lehet, aki elhívott. Aki tudja, hogy egyetlenegy a fontos, a teljes életmű, az egész. Ezt azonban az ember nem tetteivel, hanem hűségével építi, aminek következtében Isten országának magasabb rendű valóságába nyer bepillantást. De tudnunk kell azt is, hogy az ember csak Jézushoz való hűségében válhat igazzá.

Weltler Jenőnek Luther tanításához való ragaszkodása Johann Sebastian Bach életművének szeretetteli megbecsülésében vált realitássá. Az ő művészete tartotta fogva egész szellemi és lelki életét. Ezért a Lutheránia tevékenységének középpontjába evangélikus zenei múltunk értékei mellett, mindenekelőtt Johann Sebastian Bach örökségének ápolását állította.

A Deák téri zenei munka történetében fontos szerepet játszott példaképe és munkatársa, Zalánfy Aladár orgonaművész, aki Bartók és Kodály mesterénél, a Brahms-tanítvány Koessler Jánosnál tanult zeneszerzést, és a Thomaskantor Karl Straubénál, Lipcsében orgonát. Weltler Jenővel és a Lutheránia ének- és zenekarral Magyarországon egyedülálló Bach-kultuszt teremtett. Ezért a Deák téri Bach-tradíciót egész magyarországi evangélikus egyházunk legértékesebb zenei kincsének tartom. Lichtenberg Emil szép Bach-könyvének előszavában ezt írja: amelyik országban nincs Bach-kultusz, ott nincs igazi zenekultúra.

Olyan időkben, amikor a vallásos zeneművek előadását a hivatalos politika minden eszközzel megpróbálta megghiúsítani, sokáig Deák téri evangélikus templomunk volt az egyetlen hely Magyarországon, ahol Johann Sebastian Bach passiói, h-moll miséje, Karácsonyi oratóriuma, Magnificatja, kantátái és motettái felcsendültek. A kor legnagyobb magyar művészei is szívesen vettek részt ezeken az istentiszteleteken, így gyakran megfordult a Deák téren Tiszai Magda, Réti József, Kalmár Magda, Melis György, Sándor Judit, László Margit, később Hamari Júlia, Zádori Mária, Berczelly István és Tátrai Vilmos.

A Deák téri Bach-hagyomány lényege, hogy megmaradt egyházi jellegűnek. Azon a helyen játsszuk Bach műveit, ahová íródtak, és ugyanazzal a célkitűzéssel, amellyel Bach komponált. Ezért zenéje számunkra mindig autentikus lesz, amíg istentiszteleten szólal meg.

Bach legfőbb törekvése az egyházzene volt, „Endzweck nemlich eine regulirte Kirchen Music zu Gottes Ehren”: az Isten dicsőségére. Ezért megdöbbentő számomra az emberiségnek azon igyekezete, mely arra irányul —könyvtárnyi irodalmat hozva létre—, hogy Bach zenéjének lényegét csupán esztétikumában határozza meg. Vigyázzunk, könnyen úgy járhatunk, mint az az irodalomtörténész, aki Luther prédikációit tanulmányozva az azok csodálatos szövegritmusát, periódusainak elevenségét, költői képeinek ihletettségét, a német irodalmi nyelv létrehozásában betöltött döntő szerepét leltározza csupán, mit sem sejtve a művészi és költői értékeken túllendülő középpontról, Jézus Krisztus evangéliumáról. Luther és Johann Sebastian Bach életműve a krisztusi evangélium kegyelmében született és innen nyeri ragyogó fényességét, innen támad fel erővel.

A világ lutheránusságának létkérdése, hogy megértse, a bachi zene ragyogásának fókuszában a lutheránus korál áll. A korál a teremtésben oly bőkezű, nagyszívű Isten ajándéka, amellyel lehetőséget teremt a vele való legszemélyesebb és legközvetlenebb kapcsolatra. Ezért számunkra az Isten ígéje mellett a lutheránus korálkincs a legnagyobb megtartó erő. És az volt Johann Sebastian Bach a legnagyobb korálmisztikus számára is. Ezért építette életét, művészetét és egész világát —amely a Láthatatlan nagy képét tartja magában— erre a zenei alapra. Weltler Jenő ebben a szellemi, zenei és hitbeli világban élt, amelyet mindennél jobban szeretett. Nem csupán irigylésre méltóan szép lutheránus családi neveltetésének és testvéréhez, a lelkész Weltler Ödönhöz fűződő ragaszkodó szeretetének köszönhetően, hanem mert Luther tanítása az évek során egyéni személyes felismerésévé vált.

Élete során sokszor megtapasztalta Isten dicsőségét és mindenhatóságát. Nagyságát mégsem ebben látta, hanem a tapintatban, ahogy senkinek és semminek útjába nem állt soha. S ahogy Megváltójától tanulta, önmagát a többi ember közül ki nem emelte, soha senkit meg nem bántott és senkivel felülről nem beszélt. Ezért a tanítványok odaadó csendességével vették őt körül, mikor próbáink után így szólt hozzánk, „Hidd el, fiam, nincs nagyobb öröm számomra, mint veletek együtt lenni.”

Ez a közelség minden egyes János-passió-előadásunkon a legszemélyesebben érint meg és ma sem tudom meghatódottság és könnyek nélkül vezényelni a passió 52. korálját „a szívem rejtett mélyén csak neved s keresztfád”.

Weltler Jenő olyan szellemhordozó ember volt, aki tudta, hogy csak egy kell: az Isten országának a világban való megvalósítása. És tudta „Isten az, aki, és aki Isten, az enyém, és aki az enyém, azt szeretem, és akit szeretek, az szeret engem, az magához vonz, és aki magához vonz, az inkább én vagyok, mint saját magam.” (C. Brunner)

Hadd helyezzem most szívetekre, kedves testvéreim, örök útravalóul azt az életcél, amelyet Weltler Jenő szeretetében és hűségében megtapasztaltam és megvalósulni láttam: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus.”

*Kamp Salamon a Lutheránia karnagya
(írása az Evangélikus Élet május 12-i számában jelent meg)*

Protestáns Egyházzenei Konferencia Strasbourgban

Az *Európai Evangélikus Egyházzenei Konferencia* (Europäische Konferenz für Evangelische Kirchenmusik — EKEK) 2001. évi ülését szeptember 20–23. között Strasbourgban tartotta. Az EKEK legfőbb célja, hogy támogassa az evangélikus egyházzene művelését Európában és rendszeres találkozási és kitekintési lehetőséget biztosítson a különböző országok egyházzenei számára. A két évente megrendezett „Straßburger Gespräche”, amelyen idén tizenhárom ország képviselői vettek részt, ebbe a sorba illeszkedett.

Külön öröm lehet nekünk, magyar evangélikusoknak, hogy a 2001. júniusában Fóton, az Evangélikus Kántorképző Intézetben megtartott Egyházzenei Konferencia előadói között volt Prof. Elisabeth Hopfmüller (Oberschützen, Ausztria), az EKEK elnöke is, így ott személyes találkozásra és kérdésfeltevésre is lehetőség nyílt.

A négynapos strasbourgi konferencia fő témája a következő volt: „Kórusirodalom egyszerű körülmények között”. Az első napon a különböző országok képviselői saját országuk egyszerű körülmények között is megvalósítható és elő-

adható kórusirodalmából válogattak és tanítottak be a konferencia résztvevőiből alakult kórusnak két-két művet. Magyarországról evangélikus részről a Karénekeskönyv I. című kiadványból (Szerk: Csorba István; Evangélikus Sajtóosztály, Budapest 1992.²) Gárdonyi Zoltán két kórusműve csendült fel *Siess, keresztyén, lelki jót hallani* (104. szám), valamint *Paradicsomnak te szép élő fája* (136. szám) címmel, német nyelven. A bemutatók után szóban is e témával foglalkoztunk: Mit jelent egyáltalán az „egyszerű körülmények között” kifejezés és melyek az e körülmények között valóban jól használható —és a karvezető felkészültségének is megfelelő— kórusművek?

Magyarországi Evangélikus Egyházunkban javarészt olyan kórusok működnek, amelyek többségéről elmondható, hogy valóban egyszerű körülmények között végzik szolgálatukat gyülekezeteink életében; a konferencián szerzett tapasztalatok az ő számukra is segítséget nyújthatnak.